DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.13924330

ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ମଗ୍ନ ଅନୁଭୂତିର ଶ୍ୟାମଳ ସାରାଂଶ: 'ଭାନୁମତୀର ଦେଶ'

ମନୋରଞ୍ଜନ ବିଷୋୟୀ

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର:

ମହାଭାରତୀୟ ସର୍ଜନାଧାରାରେ ସ୍ରଷ୍ଟାଟିଏ ସର୍ବଦା ତପସ୍ୱୀ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ । ନିଖିଳର ବ୍ୟଥା ଓ ବେଦନାକୁ ନୀଳକଣ୍ଠ ସମ ଆତ୍ମସ୍ଥ କରି ସେ ଅମୃତମୟ ବିଶ୍ୱର ସଂରଚନାରେ ଥାଏ ମଗ୍ନ । କେଉଁଠି କାହା ମୁଣ୍ଡରେ ପତରଟିଏ ପଡ଼ିଲେ, ସ୍ରଷ୍ଟା ମୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼େ ପଥର । କାହା ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲେ, ସ୍ରଷ୍ଟା ଆଖିରୁ ଲହୁ ଝରେ । ପୃଥିବୀର କୋଣ ଅନୁକୋଣରେ ସେ ସଂଚରିଯାଏ । କାହା ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛେ ତ, କାହା ଦୁଃଖରେ ନିଜେ ବିଚଳିତ ହୁଏ । କାଳେ କାଳେ ଏହା ହିଁ ସ୍ରଷ୍ଟାର ନିୟତି । କବି ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ରାଉତରାୟ ସେହି ଧାରାରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ନୁହନ୍ତି । ସେ ଜଗତକୁ ଏକ ନିଆରା ଦୃଷ୍ଟି ନେଇ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିଛନ୍ତି । ସୂକ୍ଷ୍ମତନ୍ତ୍ରୀରେ ଯେତେବେଳେ ଆଘାତ ଲାଗିଛି, ସେତେବେଳେ ଜନ୍ମ ନେଇଛି ସର୍ଜନାର ଧାରାଟିଏ । ଲହୁ ଓ ଲୁହର ସମନ୍ୱୟକୁ ନେଇ ଭାବଗର୍ଭରୁ ଶବ୍ଦ ବିଗ୍ରହମାନ ଜନ୍ମ ନେଇଛନ୍ତି ବିଭିନ୍ନ ବାଗରେ, ବିଭିନ୍ନ ରୂପରେ । ଆପଣା ଭିତରେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ ନିମନ୍ତେ ସେ ହୋଇଉଠିଛନ୍ତି ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ । ତାଙ୍କ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ଘେରି ରହିଥିବା ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ ଓ ରହସ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଧ୍ୟାନ ସର୍ଜନଶୀଳ ସୃଷ୍ଟିକୁ ପ୍ରେରଣା ପ୍ରଦାନ କରିଅଛି । ପରିଣତି ସ୍ୱରୂପ ଜନ୍ମ ନେଇଛି ଅନନ୍ୟ କଳାସୃଷ୍ଟି 'ଭାନୁମତିର ଦେଶ' ।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦ:

ସମୟ ଓ ସମ୍ଭାବନାର ମିଶ୍ର ଇତିବୃ , ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ସ୍ୱପ୍ନ ଭଙ୍ଗ, ଜୀବନାନୁସନ୍ଧାନ, ମାନବିକତାର ଆହ୍ୱାନ, ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତି, ପରମ୍ପରା ଓ ପ୍ରଗତି, ଜୀବନର ସତ୍ୟତା, ସମୟର ଆହ୍ୱାନ, ପରିବର୍ତ୍ତନ, ସମକାଳ, ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ବାସ୍ତବତାର ସଂଘାତ ।

ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ବାସ୍ତବତାର ସଂଘାତ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନର ଗତି ପ୍ରତି ସ୍ୱୀକୃତିର ସ୍ୱାକ୍ଷର- 'ଭାନୁମତୀର ଦେଶ' ମହାକବି ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟଙ୍କ ଏହା ହେଉଛି ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି । କବି ରାଉତରାୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିପୁଳ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସେ ଜୀବନ ଓ ଜଗତ ପ୍ରତି ରହିଛନ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପର୍ଶକାତର । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଏକମାତ୍ର ସ୍ରଷ୍ଟା, ଯିଏକି ପ୍ରତ୍ୟେକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଆପଣାର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରତି ରହିଛନ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁରକ୍ତ ଏବଂ ସମୟର ଆହ୍ୱାନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ଆପଣେଇ ନେବାରେ ସେ କୁତ୍ରାପି କୁଣ୍ଠା ପ୍ରକାଶ କରିନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାବ୍ୟ ସଂକଳନରେ ସମକାଳର ପ୍ରତିରୂପ ଯେପରି ସୁସ୍ପଷ୍ଟ, ଠିକ୍ ସେପରି ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କ ପ୍ରତି ଥିବା ଅନୁରକ୍ତିର ସ୍ୱର ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଲକ୍ଷଣୀୟ । ଅନେକ ସମୟରେ ଆଗାମୀର କାଣିଚାଏ ଅଗ୍ନିଶିଖା ପ୍ରତିଭାଦୀପ୍ତ କବିଙ୍କ ଲେଖନୀ ମାଧ୍ୟମରେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିହୁଏ । ତେଣୁ କବିଙ୍କୁ 'ତ୍ରିକାଳଦର୍ଶୀ' କୁହାଯିବା ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ସାର୍ଥକତା ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବେଶ୍ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ତାଙ୍କ ଆଦ୍ୟ ସଂକଳନରେ କବି ଲେଖନୀରେ ଫୁଟି ଉଠିଛି-

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at : https://pracheenews.com/

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.13924330
Article No - BPP00228

ଡକ୍ଟର ମନୋରଞ୍ଜନ ବିଷୋୟୀ
ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ,
ଖଲ୍ଲିକୋଟ ଏକକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ
E-Mail ID : bisoyee.manoranjan @gmail.Com
ORCID ID : https://orcid.org/0009-0006-5926-7617

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୧.୮.୨୦୨୪	୧୦.୯.୨୦୨୪	୨୫.୯.୨୦୨୪	୧.୧୦.୨୦୨୪

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ବିଷୋୟୀ, ମନୋରଞ୍ଜନ ; ୨୦୨୪ । ମଗ୍ନ ଅନୁଭୂତିର ଶ୍ୟାମଳ ସାରାଂଶ: 'ଭାନୁମତୀର ଦେଶ' । ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ । ଭାଗ :୧୦, ସଂଖ୍ୟା : ଛ; ପୃଷ୍ଠା :୨୫–୩୦ ।

"ତୁମେ ଯେ ବଂଧୁ ଅଂତରତମ
ଜୀବନ ମରଣ ତୁମରି ଦାନ
ଜୀବନ-ପଥେ ତୁମରି ସାଥେ
ନିତ୍ୟ ଯେ ଦେଖା ମୋର ।"

(ଅଭିସାର, ଆଦ୍ୟ ରଚନା, ସଚ୍ଚିରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ, ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୨୦୦୧, ପୃ. ୨୧)

କବି ଆପଣାର ସୃଷ୍ଟି ବିଭୋରତାରେ ମଗ୍ନ ମନେ ହେଲାବେଳେ, ସ୍ୱଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ବିଳାସୀ ଲେଖନୀ ଆଗ୍ନେୟବାଣୀ ଶୁଣାଇ କହିଛି-

"ଚୂରି ଜଡ଼ିଭୂତ ଶୃଙ୍ଖଳ କାରା ।
ଆଣ ଆଲୋକର ଐତିହ୍ୟ ଧାରା ।
ତୁଟୁ ହେ ଦୈନ୍ୟ ଅବସାଦ ଜରା
ବିକଶୁ ପରାଣ କଳିକା ।
ସେ ଯେ ଏକାକିନୀ ଅଭିସାରିକା ।"

(ବୃହତ୍‌ର ଆହ୍ୱାନ, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ପୃ.୫୫)

କବି କଣ୍ଠରେ ତନ୍ମୟ ଓ ତାଣ୍ଡବର ସମନ୍ୱୟ । ମହାଭାରତୀୟ ପରମ୍ପରାର ମଗ୍ନ ନିରାଜନା ମଧ୍ୟରେ କଣ୍ଠରେ ଧ୍ୱନିତ ହୁଏ-

"ଅରୂପରେ ତୁମେ ରୂପର ଭଂଗିମା, ଅସୀମରେ ସୀମାରେଖା
ପୁରାତନ ମଧ୍ୟେ ଚିର ଯେ ନୂତନ, ଅଦେଖାରେ ତୁମେ ଦେଖା ।
ଅପୂର୍ଣ୍ଣରେ ତୁମେ ପୂର୍ଣ୍ଣର ବିକାଶ, ଅବ୍ୟକ୍ତରେ ତୁମେ ଭାଷା
ପ୍ରତିକର୍ମେ ତୁମେ ଗୋପନ କାରଣ, ନିଖିଳ-ପରାଣ ଆଶା ।"

(ପାଥେୟ-୧୩, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ପୃ.୧୪୧)

ସ୍ରଷ୍ଟା 'ପୂର୍ଣ୍ଣିମା' କାବ୍ୟନାଟିକାରେ କହନ୍ତି- "ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର ଦୁଇଟା ଦିଗ । ଗୋଟାଏ ଆଡୁ ସେ ନିଜର ପ୍ରୟୋଜନ (utility) ଦ୍ୱାରା ସୀମାବଦ୍ଧ- ନିଜର 'ଦରକାର'ର ସୀମା ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ । ଅନ୍ୟଆଡୁ ସେ ନିଜର କ୍ଷୁଦ୍ରତ୍ୱର ନାଗଫାଶ ଉନ୍ମୋଚନ କରି ଅସୀମ ପ୍ରାଣସ୍ରୋତରେ ଭାସମାନ-ମୁକ୍ତ, ଅବାଧ ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନ... ।" (ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ଆଭାସ, ପୃ. ୧୬୯) ବାସ୍ତବିକ୍ ଦୁଇ ପରସ୍ପର ବିରୋଧାତ୍ମକ ବିନ୍ଦୁରେ ଦହକୁଥାଏ ସ୍ରଷ୍ଟା । କିଏ ତାକୁ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶ୍ୱ / ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟକ୍ତି ଭାବରେ ବୁଝେ; କିଏ ତାକୁ ସସୀମ-ଅସୀମ ରୂପରେ ଅନୁଭବ କରେ । ସମୟେ ସମୟେ ଏହା ସବୁକାଳ, ସବୁ ମଣିଷ, ସବୁ ଦୁଃଖ, ସବୁ ଆନନ୍ଦର ସମନ୍ୱୟ ରୂପେ ପ୍ରକଟିତ ହୁଏ । କବି ରାଉତରାୟ ସେହିପରି ଜଣେ କବି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଚକିତ ହୁଏ ରାଉତରାୟ ପ୍ରେମୀ ପାଠକଟିଏ । 'ବାଜିରାଉତ'ର-

"ନୁହେଁ ବଂଧୁ, ନୁହେଁ ଏହା ଚିତା,
ଏ ଦେଶ ତିମିର ତଳେ
ଏ ଅଲିଭା ମୁକତି ସଳିତା ।"

(ବାଜିରାଉତ-ଏକ, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ପୃ.୨୫୯)

'ଅଭିଯାନ'ରେ ନବଯୁଗ ସାହିତ୍ୟ ସଂସଦର କମ୍ରେଡ୍‌ମାନଙ୍କୁ ନିଜର କାବ୍ୟକୃତି ସମର୍ପଣ କରି ଭୂମିକାରେ ସ୍ୱୀକାର କରେ- "ଲେଖକ ମାର୍କସ୍ -ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱମୂଳକ ବସ୍ତୁବାଦର କେତେକ ମୌଳିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ସମର୍ଥନ କରେ - ଯଦିଚ ଭଗବାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳମୟ ସୃଜନୀଶକ୍ତିରେ ସେ ଗଭୀର ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ଏବଂ ଦଳ, ଗୋଷ୍ଠୀ, ରାଜନୀତି ଓ ଧର୍ମର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ସେଇ ମହାନ୍ ଚିତ୍ ଶକ୍ତିର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ ଉପଲବ୍ଧି କରିବା ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରେ ।" (ଅଭିଯାନ, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ଭୂମିକା, ପୃ. ୩୦୫) ରାଉତରାୟଙ୍କ କାବ୍ୟ ଅଭିଯାନ ପରମ୍ପରା ଓ ପ୍ରଗତିର ଏକ ମଧୁର ମିଶ୍ରଣ । ତେଣୁ 'ପଲ୍ଲିଶ୍ରୀ', 'ରକ୍ତ ଶିଖା', 'ହସଂତ' ଓ 'ଅଭିଜ୍ଞାନ'ର ପଥ ଦେଇ ଗଦ୍ୟକାବ୍ୟ 'ଭାନୁମତୀର ଦେଶ' ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ସ୍ରଷ୍ଟା ଆପଣାର କାବ୍ୟାଦର୍ଶ ନିରୂପଣରେ ଅଧିକ ସମର୍ଥ ମନେ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏକ ବ୍ୟାପକ ପରିସରରେ ଗଦ୍ୟଧର୍ମୀ ଏକମୁଖିନତା ଆଧାରରେ ସେ ଜୀବନର ସତ୍ୟତା ଓ ସମୟର ଆହ୍ୱାନକୁ ଶବ୍ଦରୂପ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି- 'ତରଂଗ' ଓ 'ବିନତା' ଦୁଇ ପ୍ରତୀକ ଚରିତ୍ର, ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ସଂଶୟ, ସ୍ୱବିରୋଧ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଅଂଗୀକାର ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ସତ୍ୟପାଠ । (ଭାନୁମତୀର ଦେଶ, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ସୂଚନା, ପୃ.୬୦୮)

'ଭାନୁମତୀର ଦେଶ' - ଯଥାର୍ଥରେ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ କାନନରେ ଏକ ଅଭିନବ ପରିକଳ୍ପନା । କାବ୍ୟର ଅଗ୍ରଗତି ସହ ପାଠକ ଏଠାରେ ସ୍ରଷ୍ଟାଙ୍କ କୁହେଳିକାମୟ କଳାପାଟବରେ ତଲ୍ଲୀନ ହୁଏ । ଏକ ନୂଆ ଚରିତ୍ର, ଏକ ନୂଆ ଘଟଣା, ଏକ ନୂଆ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ସଂଚରଣ କଲାବେଳେ ହଠାତ୍ ପାଠକ ପହଞ୍ଚିଯାଏ ଅତିପରିଚିତ ଇଲାକାରେ । ଏ ଇଲାକା ତାର ନିତ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟହର ଚରାଭୂଇଁ; ପୁଣି ଏହା ଅନେକ ସମୟରେ ଅଦ୍ଭୁତ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ବିଭୂତିର ବିଭୂଷିତ ଏକ ଭୂସ୍ୱର୍ଗ । କବି କଣ୍ଠରେ-

"ଓଟର ବଙ୍କା କୁଜ ପରି
ଏହି ସବୁ ଘୁମଂତ ପାହାଡ଼,
ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ
ମସ୍ତବଡ଼ ପିଲିସଜ ।

ତା ଉପରେ ସକାଳ ଆଉ ସଂଜ ବେଳେ
ସୂର୍ଯ୍ୟ- ଦୀପ ଜଳେ ।
ଆଉ ଏଇ ଯେଉଁ ଦିଗ- ଶେଷର ତାଳ ଗଛ,
ଭାନୁମତୀର ତୀରେ ତୀରେ ଫଳଭରା ଖଜୁରୀର
ବିସ୍ତର୍ଣ ପାହାଚ
ସେ ସବୁ ଯେମିତି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବତୀ-ଖୁଂବ
କାରଣ ତା'ରି ଉପରେ ତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ସୁବର୍ଣ ଆରଂଭ,
ଚଂଦ୍ରାବତୀ ଜଳେ ।"

(ଭାନୁମତୀର ଦେଶ, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ପୃ.୬୧୧)

ଏ ପରିବେଶରେ ନାୟିକା ବିନତାର କଠିନ ରକ୍ତଚଳନ ମନ ସୁବାସିତ ହୁଏ, ଦେହରେ ସୃଷ୍ଟିହୁଏ ଅପୂର୍ବ ବେପଥୁ । ଲୁହା, କଂକ୍ରିଟ ଓ ସିମେଣ୍ଟ ଆବଷ୍ଟନୀରେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରିଥିବା ବିନତା ମୌନ ହୋଇ ବିନା ପ୍ରତିବାଦରେ ସ୍ୱୀକାର କରିଛି ଭାନୁମତୀ ଦେଶର ରକ୍ତ କରବୀ । ମନରେ ଲାଗିଛି ସ୍ୱପ୍ନର ସୁନାକାଠି । ଆଧୁନିକତାର ସ୍ପର୍ଶରେ ପରମ୍ପରାର ମୁଗ୍ଧ ଜୀବନାନୁସନ୍ଧାନର ଅମିୟ ପ୍ରତିଲିପି ଆଜି ମ୍ଳାନ । ତେଣୁ ସ୍ରଷ୍ଟା ବିନତାର ମା'ଙ୍କ ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି-

"ସୁନା ଫରୁଆ ଭିତରେ ସେ ଯେଉଁ
ବାରହାତ ବାଳର କାହାଣୀ
ଜେଜେମାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣି ଶୁଣି
ଆମେ ବଡ଼ ହୋଇଚୁଁ,
ସେ ସବୁ କ୍ରମେ ଭୁଲି ଗଲାଣି ।
ସେଇ କାଚ କରତ କଥା- ପୁଣି ଯେଉଁ ମାଲ୍ୟାଣୀ
ନିତି ନିତି ଫୁଲ ବିକି ବୁଲେ
ସେ ସବୁ କଥା ଭୁଲି ଗଲେଣି
ଆଜି କାଲିକା ପିଲେ ।"

(ଭାନୁମତୀର ଦେଶ, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ପୃ. ୬୧୫)

କବି କଣ୍ଠରେ ପରମ୍ପରାର ସ୍ତବ । ତେଣୁ ତରଙ୍ଗ ମାଧ୍ୟମରେ କବି ପରମ୍ପରା ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଯାଇ କହିଛନ୍ତି-

"ଆଗୋ ମୃଗ ବଧୂ !
ହେ ମୋର ବଳାକା !
ନୁହଁ ମୁଁ ନୁହଁ ବାଟବଣା
ଏକଲା ପଥଚାରୀ,
ନୁହଁ ମୁଁ ଶିକାରୀ ।
ଧନୁ ମୋର ଶିଥିଳିତ ଶମୀ-ତରୁ କୁଂଜେ
ବଂଶୀ ମୋର ଖୋଜେ ନିଜ ସ୍ୱର ।
ଏଇ ବନର ମୁଁ କବି
ଏଇ ଦେଶରେ ମୋର ଘର !
ଏ ଯେଉଁ ରକ୍ତ-କରବୀ, ଆଉ
କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ାର ଦେଶ,
ଭାନୁମତୀର ମୁହାଣ ପାରେ
ସରହଦ ଯା' ଶେଷ ।" (ଭାନୁମତୀର ଦେଶ, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ପୃ. ୬୧୮)

ପାଠକର କାବ୍ୟଯାତ୍ରାରେ ସଂଯୋଜକ ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ ଅନ୍ତଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ରୂପକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଛନ୍ତି ସ୍ରଷ୍ଟା । ଏଇ ଧାରାରେ ଏଠାରେ ପାଠକ ଭେଟେ କେତକୀକୁ । କେତକୀର ଚିଠି ମାଧ୍ୟମରେ ସ୍ରଷ୍ଟା ଗଦ୍ୟକାବ୍ୟର ଦୁଇ ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ରର ବିଶେଷତ୍ୱକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଦିଗରେ ହୋଇଛନ୍ତି ସଫଳ । ଏକବିଂଶର ଭାରତୀୟ ଅନ୍ୱେଷାରେ ନବଭାରତର ନିର୍ମାଣ ନାମରେ ଯେଉଁ ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି; ସ୍ୱାଧୀନତାର ଆଦ୍ୟ ଉଷା କାଳରେ ତାହାହିଁ ଥିଲା ତତ୍କାଳୀନ ଭାରତୀୟ ଜନମାନସର ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ସଂକଳ୍ପ । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଥିଲା ମାଟି ନୁହେଁ ମଣିଷର ମୁକ୍ତି ନିମନ୍ତେ ଅଭିପ୍ରେତ । ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ପରିକଳ୍ପନା ଭିତରେ ରାମରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଏଠାରେ ମାନବ କଲ୍ୟାଣର ମନ୍ତ୍ରରେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଭାରତବାସୀ । ଅବଶ୍ୟ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ହିଂସା ଓ ଭାରତର ଅଂଗଛେଦନ ଭିତରେ ଏ କଳ୍ପନା ମ୍ଳାନ ଭଜିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପଲ୍ଲୀପ୍ରାଣର ସରଳ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ତଥାପି ବି ମହାମାନବିକତାର ମନ୍ତ୍ରରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇନଥିଲା । କବି ରାଉତରାୟଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ ଏହି ମାନସିକତାର ପ୍ରତିଫଳନ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ପରାଧୀନତାର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ଏ ସମୟର ବାସ୍ତବତା ତରଂଗର ମାନସିକତା ଭିତରେ ସ୍ରଷ୍ଟା ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । କେତକୀ ତେଣୁ ତା'ର ଚିଠିର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛି-

"×× ତମ ମାମୁଂକ ପାଖେ ରହୁଚ,
ଆଉ କ'ଣ ଅର୍ଥନୀତି ନା କୋଉଥିରେ
ଏମ୍.ଏ ପଢୁଚ ।
ତରୁ ଭାଇ ଆଉ ପଢ଼ିବେ ନାଇ ।
ସେ ଗାଁରେ ଏକ କୃଷି-ଫାରମ କରିବେ ।

କୁକୁଡ଼ା ଚାଷ, ମହୁ ଚାଷ
ଏଂଡ଼ିପୋକ ଚାଷ
ଏମିତି କେତେ ରକମର ଚାଷ କଥା ସେ
କହୁଥିଲେ ।"

(ଭାନୁମତୀର ଦେଶ- କେତକୀର ଚିଠି, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ପୃ. ୬୩୭)

କବି କରେ କ'ଣ ? ସେ ପ୍ରଚାରକ ନୁହେଁ, ନୁହେଁ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମଯାଜକ । ପୁଣି ସଂସ୍କାରକ, ମହାନାୟକ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରିବା ସହଜସାଧ୍ୟ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ତା' ଆଖିର ଆଇନାରେ ଜୀବନର ଜଳଛବି ଯେ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହୁଏ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଦିନେ 'ଅଗ୍ନି ମିଳେ ପୁରୋହିତଂ' ଧ୍ୱନି ମଧ୍ୟରେ ଜଗତର କଲ୍ୟାଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଯେଉଁ ମାନବଟିଏ ଧରାବନ୍ଧା ଜୀବନଧାରା ମଧ୍ୟରୁ ଆପଣାକୁ ମୁକ୍ତ କରି ସନାତନ ବାଣୀ ଶୁଣାଇଥିଲା, ତାହାର ଉତ୍ତର ପୁରୁଷ ଏଯାବତ୍ ଏହି ଧାରାରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ଅତିକ୍ରମ କଲାପରେ ମଧ୍ୟ ସମାଜ କଲ୍ୟାଣ ହିଁ ହୋଇଛି ସବୁ ଜ୍ଞାନ, ସବୁ ବିଜ୍ଞାନ, ସବୁ ସନ୍ଧାନ, ସବୁ ସୃଜନର ଆଦ୍ୟବିନ୍ଦୁ । ମାନବିକତାର ଆହ୍ୱାନରେ ବିପୁଳ ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମଲୀନ ହୁଏ ଏକକ । ଏହି ସମାଜ ଓ ମାନବ କଲ୍ୟାଣର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ମଧ୍ୟରେ ତରଂଗ ଜୀବନର ଏକ ମୋଲାୟମ ଆହ୍ୱାନକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିଛି । ସେ ବୁଝିଛି ଭାନୁମତୀ ଚରାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଉଚ୍ଚ ଆକାଂକ୍ଷା ଓ ସହରୀ ସଭ୍ୟତା କୋଳରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିଥିବା ମଣିଷକୁ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରିପାରେ, କିନ୍ତୁ ସର୍ବଦା ନୁହେଁ । ତେଣୁ ତରଂଗ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ରହିଥିବା ଏବଂ ଭାନୁମତୀର ଦେଶକୁ ଆତ୍ମଭରି ଉପଭୋଗ କରିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ବିନତା ଗାଁର ସାଧବବୋହୂ ଓ ତେଲୁଣି ପୋକ ଦେଖିଲେ ଶିତେଇ ଉଠେ, କଂକଡ଼ା ବିଛା ତାକୁ ଆତଙ୍କିତ କରେ; ଭଂଗା ପାଚେରୀ, ଶିଉଳି ଲଗା କୂଅ, ଚଉରା ତଳ ମନରେ ଭରିଦିଏ ଅସୁସ୍ଥତା, ଖଂଜାରେ କାଳୀ ଗାଈର ଗୋବର ସହ୍ୟ କରିହୁଏ ନାହିଁ । ସେ ସ୍ୱୀକାର କରେ-

"ତା'ପରେ କହିଲା, ଭଲ ପାଏ ।
ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଏ ।
ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ମୁସାଫିର୍ ଯେମିତି
ଭଲ ପାଏ
ତା ତଂବୁର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ
ପରିମଂଡଳକୁ ।
କିଂତୁ ସେ କଣ ବଂଦୀ ହବାକୁ ଚାହେଁ
ସେଇଠି ?
ସହର ମୋର
ପ୍ରାତ୍ୟହିକ ଜୀବନର ଘର,
କର୍ମ-ଚଂଚଳ, ଦୈନଂଦିନର
ଲୀଳା-ଭୂମି
ଗ୍ରାମ ମୋର ଛୁଟିର ତୀର୍ଥ ।
ଏଇ ମୋର ଚିଂତା-କୋଣ ।"

(ଭାନୁମତୀର ଦେଶ-ଝଡ଼ରେ କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ା, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ପୃ. ୬୨୫)

ତେଣୁ ତ ଭାନୁମତୀ ଦେଶର ରକ୍ତ କରବୀ ସାଇତା ହୁଏ କବିତା ଖାତାରେ, ଶୁଷ୍କ କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ା ଜୁଡ଼ାରେ ଖୋସି ଆନନ୍ଦ ଖୋଜି ହୁଏ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ କେତକୀ ସ୍ୱୀକାର କରିଛି- ଛୋଟ ପରିସର ଭିତରେ, ସରଳ ଜୀବନଧାରାରେ ଏଠି ମିଳେ ଶାନ୍ତି । ଭାନୁମତୀର ଦେଶର ଯୁବକ ଆମ୍ବଗଛର ମହୁଫେଣା, ଶଂଖି ବିଲେଇ, ଗୋବରୀ ଗାଈର କସରା ବାଛୁରୀ ଛୁଆକୁ ନେଇ ତରଂଗ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ ଏକ ମୁକ୍ତ ଜୀବନର; ମୁଣ୍ଡ ବିକିଥିବା ଚାକିରିଆ ମାଷ୍ଟର, କିରାଣୀ ଠାରୁ ଭଲ ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରିବା ପାଇଁ । ଭାଲୁକୁଣି, ଖୁଦୁରୁକୁଣି, ଦଶହରାର ପସରା ଭିତରେ ଅସ୍ତସୂର୍ଯ୍ୟର କବି ଫେରାଇ ଦିଏ ଫୁଲଫୁଟିବାର ଉତ୍ସବରୁ ଆସିଥିବା ନିମନ୍ତ୍ରଣ । ଆତ୍ମଖୋଲା ହସ ଭିତରେ ହଜିବା ଉପକ୍ରମ ମାଧ୍ୟମରେ ଜୀବନର ଏକ ମଧୁର ଅନ୍ୱେଷଣ ଆରମ୍ଭ କରେ ।

'ଭାନୁମତୀର ଦେଶ' କେବଳ ଅଂଗାଭବରଣ ନୁହେଁ ଆତ୍ମାନୁସନ୍ଧାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଣିଛି ଅଭିନବ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଭାବରେ ଏହାର ରୂପଚିତ୍ର ଆଙ୍କିବାକୁ ଯାଇ କବି କହନ୍ତି-

"ପୁଣି ମହାବଳ ବାଘର ହୁଂକାର
ତରଂଗ ଓ ବିନତା ଆଖିରେ ଭାସି ଉଠିଲା
ଏକ ପୀତ ମାର୍ବେଲ ରଂଗର ବାଘ
ଚମଡ଼ାରେ ତାର ତୀର ଧନୁକର ଦାଗ ।
ଆଖିରେ ତାର ଚର୍ବି ପରି ସ୍ନିଗ୍ଧ ନିଦ
ତରଳି ଆସୁଥିଲା ଏକ
ବନ୍ୟ ହିଂସାର ଉତ୍ତାପରେ ।
ପ୍ରତି ଲୋମରେ ତାର କ୍ରୋଧ ।
ସେ ଯେମିତି ଲାଂଜ ପିଟୁଥିଲା,
ନଖ ଘଷୁଥିଲା
ପିଛା କରୁଥିଲା ।"

(ଭାନୁମତୀର ଦେଶ- ଝଡ଼ରେ କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ା, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ପୃ. ୬୩୧-୩୨)

ବାସ୍ତବିକ କବି ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ସାର୍ଥକ ଭୂମିପୁତ୍ର । ଭୂମା ଦିଗରେ ନିବଦ୍ଧ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ସମୟର ଧାରାରେ ନିତ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ଚେତନାକୁ ପରଖିଛି । ବିଶ୍ୱବକ୍ଷରେ ସଂଘଠିତ ସମସ୍ତ ଘଟଣାରାଜି ତାଙ୍କୁ କରିଛି ସଚେତନ । ପରମ୍ପରା ପ୍ରତି ଗଭୀର ଅନୁରାଗ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ତରଳ ଆବେଗ- ତାଙ୍କୁ ଏକ ସମୟ ସଚେତନ କଳାକାରର ଅଗ୍ରଣୀ ପଥଚାରୀ ରୂପେ ପରିଚିତି ପ୍ରଦାନ କରିଛି । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଚିରନ୍ତନର ଆବାହନୀ ତାଙ୍କ କଳାକୁ କାଳୋତୀର୍ଣ୍ଣ କଲାବେଳେ, ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ନୂତନତାର ସିଂଜନୀ କବିଙ୍କୁ କରିଛି- ଆବେଗ ପ୍ଲାବିତ । ପରମ୍ପରା ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁରେ କବି ଓ ତାଙ୍କ ସମକାଳର ତରୁଣ ଯେଉଁ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖିନ ହୋଇଛି, ତା'ର ଏକ ସାର୍ଥକ ରୂପଚିତ୍ର ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛି 'ଭାନୁମତୀର ଦେଶ' । ନାଟକୀୟ ଶୈଳୀରେ ପାଠକ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ନବଯୁଗର ସୂତ୍ରଧର ତରଂଗ ଓ ବିନତା । ନବ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ତରୁଣ ଗୋଷ୍ଠୀର ଏ ଦୁଇ ସୂତ୍ରଧର ତତ୍କାଳୀନ ସାମାଜିକ ବାସ୍ତବତାର ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି । ସହରୀ ସଭ୍ୟତାର ଫମ୍ପା ଆଟୋପ ଭିତରେ ବଢ଼ିଥିବା ବିନତା ବଂଚେ ଏକ ଭିନ୍ନ ପୃଥିବୀରେ । ଗ୍ରାମଫୋନ୍‌ର କାନଫଟା ଚିତ୍କାର, ଟ୍ରାଫିକ୍ ଭିଡ଼ ଓ ବିପଣୀ ସଭ୍ୟତାର କୋଳାହଳ ସହ ପେଟ୍ରୋଲ ଓ ଆଲକାତାରା ଗଂଧରେ ବିବ୍ରତ ବିନତା ପ୍ରକୃତିର ବିଭୋର ଇଲାକାରେ ଭୁଲେ ପଛ ତାରିଖର ଇତିବୃତ୍ତ । ତରଂଗ ସହ ଏଠି ମନେହୁଏ ସ୍ୱପ୍ନର ସୁନାକାଠି ଲାଗି ନିଦ୍ରାରେ ସେ ଅଭିଭୂତ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ତରଂଗ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ ଉଡ଼ିଯିବା, ଭାସିଯିବାର ମଧୁର କଳରୋଳ । ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ପଶ୍ଚିମ ମୌସୁମୀର ସ୍ପର୍ଶ ଛାଡ଼ିଯାଇଛି ଏକ ନୂତନ ଅର୍ଥ । କୋଟି କୋଟି ନରନାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମାତ୍ର ଦୁଇଜଣ ଏକ ବିଶେଷ ସ୍ଥାନ ଓ ସମୟର ସଂଜ୍ଞା ଭିତରେ ସମନ୍ୱିତ ହୋଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ଯୋଜନ ଯୋଜନର ଦୂରତା । ତରଂଗ ଘୃଣା କରେ ଇଟା, କଂକ୍ରିଟ୍‌ର ଧୂସର ଜଗତକୁ । ବିନତା ପାଇଁ ଗ୍ରାମ ଛୁଟିର ବିଳାସ, ଛୁଟିର ତୀର୍ଥ । ସହର ହେଉଛି ଜୀବନର ଲୀଳାଭୂମି, କର୍ମତତ୍ପର ଜୀବନର ଭିଡ଼- 'ଶଂଖନୀଡ' । ଉଭୟ କିନ୍ତୁ ଭାନୁମତୀର ଚରାଚର ପ୍ରକୃତିର ଲୀଳାଖେଳାରେ ଆତ୍ମମଗ୍ନ । ଝଡ଼ବର୍ଷା ମିଟେଇ ଦେଇଛି ଉଭୟଙ୍କ ଭିତରେ ଥିବା ଦୂରତ୍ୱ । ବନ୍ୟହିଂସାର ଉତ୍ତାପରେ ମହାବଳର ହୁଂକାରରେ, ଭୟାର୍ତ୍ତ ଠେକୁଆର କାକୁସ୍ଥତା ଭିତରେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିଛି ଏକ ସାପ । ଭୟାର୍ତ୍ତ ଠେକୁଆର ପଛେ ପଛେ ଶିକାରଲୋଭୀ ମଣିଚୂଡ଼ ଉଭୟଙ୍କୁ କରିଛି ଏକାକାର । ବିନତା ପାଲଟିଛି ପ୍ରଦୀପ ଓ ତରଂଗ ଝଡ଼ । କଳା ରାତିର ହ୍ରଦ ଫୁଲି ଉଠିଛି । ଥମିଯାଇଛି ଝଡ଼ । ଭାନୁମତୀର କାହାଣୀର ଏହା ହେଉଛି ଶୀର୍ଷବିନ୍ଦୁ । ତରଂଗ ଓ ବିନତାର ମୁଗ୍ଧ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଇତିବୃତ୍ତ ଭିତରେ ଉଭୟେ ଫେରିଛନ୍ତି କାଟକାନ୍ଥର ଦୁଇପଟକୁ । ତରଂଗ ସ୍ୱୀକାର କରିଛି ଲବଂଗ ଦ୍ୱୀପର ଏ କନ୍ୟା ନିମିଷକର ତୃଷା ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ହୁଏତ ଅଟକି ଯାଇଥିଲା ଅସ୍ତ ସିନ୍ଦୁର ମାଟି ପାଖରେ । କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ଦୀର୍ଘ ଯାତ୍ରାପଥରେ ଏହା ସବୁକିଛି ନୁହେଁ; ଏକ ସ୍ମରଣୀୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମାତ୍ର । କର୍ମମୟ ରଥର ରକ୍ତ ଧ୍ୱଜା ଫୁଲଗଛର କଣ୍ଟାରେ ଲାଖି ରହିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଜୀବନର ଗତିପଥ ହୋଇଛି ଭିନ୍ନ । କାକ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ପାଲଟିଛି ଅତୀତର ଇତିବୃତ୍ତ । ଲଂଡ଼ନ, କାଏରୋର ଆହ୍ୱାନ ଭିତରେ ନୂଆ ଜୀବନର ଠିକଣା ଖୋଜା ଚାଲିଛି । କବି ଶବ୍ଦରେ ବଖାଣିଛନ୍ତି-

"ନିଭିଗଲାଣି ଭାରତର ସୀମା-
ନୂଆ ଅଜଣା ସମୁଦ୍ରର ନୂତନ ଦ୍ରାଘିମା
ଭିତର ଦେଇ ଚାଲିଚି-
ଦୂରରେ ଏକ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ବତୀଘରର ଚିହ୍ନ
ପରିଚୟହୀନ ।
ସବୁ ନୂଆ; ସବୁ ଅଜଣା ।
ତାରି ଭିତରେ କିଂତୁ ଖୋଜି ପାଇଚି
ମୋର ନୂତନ ଜୀବନର ଠିକଣା ।"

(ଭାନୁମତୀର ଦେଶ, କାକ-ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା, ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ପୃ. ୬୫୬-୫୭)

'ଭାନୁମତୀର ଦେଶ' କଳାର୍ଚ୍ଚନା ଧାରାରେ ଏକ ଅନନ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନା । ଭାରତୀୟ ଚେତନାରେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପଞ୍ଚମ ଦଶକ ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସର ସମନ୍ୱୟ ଭିତରେ ନବଭାରତର ଇସ୍ତାହାର ବାଢ଼ିଥିଲା- ତା'ର ଏକ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ରୂପଚିତ୍ର ଏଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିହୁଏ । କବି ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ତରଂଗ ଓ ବିନତାର ମାନସିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଗଧର୍ମର ପ୍ରତିଚ୍ଛବିକୁ ଏଠାରେ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ କରିଛନ୍ତି । ବିଷୟକଳ୍ପନା, ଶବ୍ଦ ବିନ୍ୟାସ ଓ ଚରିତ୍ର ଚିନ୍ତନରେ କବିଙ୍କ କୁଶଳତା ଅତୁଳନୀୟ । ଗଡ଼ଜାତର ଅନାମଧେୟ ବାଳକ ତାଙ୍କ ଲେଖନୀରେ ପାଲଟେ ବିଦ୍ରୋହର ଅଗ୍ରଦୂତ । କବି ରାଉତରାୟ ସବୁବେଳେ ଏପରି ଅନନ୍ୟ । କେବେ ଇତିହାସର ବିଷଣ୍ଣ ବେଳାଭୂମିକୁ ସାଉଁଟି ଆଣି ସେ ଜାଗୃତିର ପ୍ରତୀକ ଭାବରେ ତାଙ୍କ କାବ୍ୟରେ ଠିଆ କରାନ୍ତି ଅସମାପ୍ତ କାରୁଣ୍ୟର ଅଭିସାରିକା ନନ୍ଦିକା ପୁଣି କେତେବେଳେ ପ୍ରତିମା ନାୟକ ତ ଅନ୍ୟବେଳେ 'ରାଜଜେମା' । ଏପରି ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟଙ୍କ

କଳାପାଟବତା ଭିତରେ ସବୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ ଦୃଶ୍ୟ, ସବୁ ଅବ୍ୟକ୍ତ ହୁଏ ବ୍ୟକ୍ତ, ସବୁ ଅରୂପ ହୁଏ ରୂପବନ୍ତ । ଏପରି ଏକ ସମୟ ଓ ସମ୍ଭାବନାର ମିଶ୍ର ଇତିବୃତ୍ତକୁ ନେଇ ଜନ୍ମ ନେଇଛି 'ଭାନୁମତୀର ଦେଶ' । ଏଠି ବାସ୍ତବ ଓ କଳ୍ପନା, ସତ୍ୟ ଓ ସମ୍ଭାବନା, ବିଚ୍ଛେଦ ଓ ସମନ୍ୱୟ ପେଣ୍ଟାଫେଣ୍ଟି ହୋଇ ନିର୍ମାଣ କରିଛନ୍ତି ଏକ ସାରସ୍ୱତ ହର୍ମ୍ୟ । ତେଣୁ କବି ଦୃଷ୍ଟିରେ-

"ଭୁଲ କରେ କାକ ।
ଭୁଲ କରେ ଚକ୍ରବାକ ।
ତଥାପି ସେ ଭୁଲରେ ଅଛି ଯାଦୁ
ସେଇ ମଧୁର କ୍ଷଣିକ ମିଥ୍ୟାରେଇ
ଜୀବନ ଭରି ବଂଚିବାର ସ୍ୱାଦୁ ।"

(ଭାନୁମତୀର ଦେଶ, କାକ-ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା,
ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ପୃ. ୭୫୭)

ଏ ସୃଷ୍ଟି ମହାକାଳକୁ ଦେଇଛି ଆହ୍ୱାନ, କବିତାର ବିଷୟ ସର୍ବକାଳକୁ କରିଛି ଆଚ୍ଛାଦିତ । କାବ୍ୟ ବିନ୍ୟାସ କାଳକାଳ ଧରି କଳାଜଗତରେ ମହାଦ୍ୟୁତିରେ ହୋଇଛି ଦେଦୀପ୍ୟମାନ । ଯଥାର୍ଥରେ ଏହା କାଳବକ୍ଷରେ ଏକ ସର୍ବକାଳୀନ ଅନନ୍ୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ପରିପ୍ରକାଶ । 'ଭାନୁମତୀର ଦେଶ' ଉତ୍ତର ସ୍ୱାଧୀନ ମହାଭାରତୀୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସାର୍ଥକ ରୂପେ କରିଛି ପ୍ରତିଫଳିତ । ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ସ୍ୱପ୍ନ ଭଂଗର ଦ୍ୱିବିଧ ଧାରାରେ ଏହା ହୋଇଛି ଅଭିଷିକ୍ତ । ତରୁଣ ପ୍ରାଣର ଆହ୍ୱାନ ସହ ବାସ୍ତବିକତାର ନିର୍ଲିପ୍ତ ପ୍ରଲେପ ମଧ୍ୟରେ ଗତାନୁଗତିକ ପ୍ରେମ ଓ ପ୍ରଣୟର ମୁଗ୍ଧ ପରିସରରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ, ଏହା ପାଠକକୁ ଦେଇଛି ଅଭିନବ ଅନୁଭୂତି । ବାସ୍ତବିକ୍ ଭାବ ଓ ରୂପ- ଏ ଉଭୟ ଏହି କଳା ସୃଷ୍ଟିକୁ ପ୍ରଦାନ କରିଛି କାଳୋତୀର୍ଣ୍ଣ ରୂପ ।

❖ ❖ ❖